

HENRI ALLEG

TRUNG QUỐC

Thế kỷ

PHÒNG SỰ

*Suy nghĩ về Trung Quốc
hiện nay và tương lai*

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

Người dịch: Nguyễn Văn Đóa

TRUNG QUỐC

thế kỷ XXI

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN
HÀ NỘI - 2003

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Sau khi Liên Xô và các nước XHCN Đông Âu sụp đổ, nhiều nhà "tiên tri" phương Tây không ngớt tiên đoán cái chết sắp xảy ra của chủ nghĩa cộng sản ở Trung Quốc. Nhưng đất nước hơn một tỉ dân này không những không sụp đổ mà đang phát triển với nhịp độ cao. Điều gì đã xảy ra ở đất nước chiếm 1/4 nhân loại này? Trung Quốc sẽ chiếm lĩnh thế kỷ XXI ra sao? Con đường nào cần trải qua đối với con cháu của những người đã xây dựng nên Vạn lý trường thành? Và mục tiêu tối hậu của Trung Quốc như thế nào - chủ nghĩa xã hội hay chủ nghĩa tư bản?

Để trả lời cho những câu hỏi ấy, tác giả cuốn sách Henri Alleg - một đảng viên Đảng Cộng sản Pháp - đã làm chuyến du hành dài ngày tới đất nước Trung Hoa. Ông đã đi nhiều nơi từ thành phố tới vùng nông thôn xa xôi, đã gặp gỡ trao đổi với nhiều loại người, từ lãnh đạo cấp cao tới người nông dân bình thường. Chính chuyến đi đó đã làm cho ông hiểu rõ hơn đất nước này, một đất nước có nền văn hóa vĩ đại, một đất nước sau nhiều thế kỷ nghèo khổ, đói kém, chiến tranh, áp bức, trải qua nhiều thử thách khắc nghiệt, bằng cố gắng phi thường đang đoạn tuyệt với quá khứ và chiếm lĩnh tương lai.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc!

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

Mười một giờ bay trên chiếc Boeing 747 của Hãng hàng không Air China. Khoảng thời gian này chỉ đủ để theo đuổi một giấc mơ, đọc một cuốn sách hay xem hết một bộ phim - và cũng là khoảng thời gian để nhớ tới Marco Polo¹, thế mà chúng tôi đã có mặt ở đó rồi. Liệu còn có ai nói Trung Quốc là một nước ở đầu cuối thế giới nữa không? Vậy mà phải rất lâu sau thắng lợi của cuộc cách mạng, phương Tây mới phát hiện ra Trung Quốc. Sau một giấc ngủ dài, đất nước khổng lồ đã bước vào thế giới hiện đại nhưng các nhà làm phim chắc chỉ thỉnh thoảng mới đổ tới đây khi có những sự kiện đặc biệt như lụt lội hay động đất quy mô lớn, chiến tranh, một sự kiện chính trị có ảnh hưởng to lớn như cắt đứt quan hệ với Liên Xô, các biến động kỳ lạ và khó hiểu dưới các tên gọi như “Đại nhảy vọt” hay “Cách mạng văn hóa” cái chết của Mao Trạch Đông, việc kết án “bè lũ bốn tên”...

Lúc đó Trung Quốc xuất hiện trên trang đầu của báo, sau đó lại im lặng, dường như các sự kiện này diễn ra chỉ có ảnh hưởng thứ yếu đối với thế giới cho dù số người liên quan vượt qua sự tưởng tượng. Chỉ có vài chính khách và một số

¹ Một khách du lịch thành Venise cuối thế kỷ XIII đầu thế kỷ XIV đã mất trọn 3 năm mới đến được Bắc Kinh. Ông đã đi khắp châu Á, trong đó có Việt Nam - N.D.

chuyên gia ý thức được vai trò to lớn của nước này trong những năm tới nên đã chăm chú theo dõi. Nhưng phần lớn những suy ngẫm của họ không được thể hiện ra ngoài, kể cả những xáo trộn diễn ra ở đất nước này.

Chính vì thế mà đối với phần lớn người Pháp, Trung Quốc vẫn xa lạ và huyền bí như hành tinh sao Mộc vậy.

Sự việc đã thay đổi từ mấy năm nay và báo chí, đài phát thanh đã đưa Trung Quốc vào chương trình thời sự hàng ngày hoặc hầu như thế. Các nhà ngoại giao, các nhà quan sát bình luận chính trị, phân tích tỉ mỉ các tuyên bố của các nhà lãnh đạo nước này, bàn luận về vị thế của họ trên thế giới và nhất là đề cao nhịp độ phát triển kinh tế phi thường của họ. Các nhà quản lý các rạp chiếu bóng, những người tổ chức triển lãm, giám đốc các hãng du lịch do biết rất rõ “Trung Quốc có giá” nên luôn chủ động làm cho nước này thêm nổi tiếng. Bỗng dưng, công chúng phát hiện thấy - hoặc thể hiện khao khát phát hiện - có một thế giới xa lạ từ rất lâu.

Về phần mình, Trung Quốc đang phá bỏ các bức tường mà bên trong nó, đất nước này bị dồn nén và tự đóng cửa: “Một Trung Quốc cởi mở hơn nữa! Một thế giới cởi mở hơn nữa!” các khẩu hiệu được viết bằng tiếng Anh và tiếng Trung Quốc một cách trịnh trọng trên các băng rôn ở các đường phố Bắc Kinh và nhiều nơi khác. Nước

Trung Quốc mới đang mở cửa. Khách du lịch, các nhà khoa học, các nhà báo, các chính khách, nhà thể thao, các nghệ sĩ, nhà kinh doanh và đại diện các công ty hàng năm đổ dồn về đây có đến hàng mấy triệu người.

Dù cho kết luận như thế nào - khách quan, hần học, phê phán, ngưỡng mộ, lo ngại - được các vị khách này rút ra từ các cuộc gặp gỡ của mình và dù cho họ có nhận xét như thế nào đối với hệ thống hiện nay đi nữa thì tất cả họ đều thống nhất nhận thấy những tiến bộ lạ thường, cùng tính năng động tuyệt vời của đất nước này. Đến mức một số nhà kinh tế phương Tây đã đi đến dự báo trong 25 năm tới đây, tiềm lực kinh tế của Trung Quốc sẽ vượt tiềm lực kinh tế của Mỹ.

Trong dự báo này có cái gì thực và cái gì đầu độc đầu óc chẳng? Kinh nghiệm cho thấy dự báo nếu như không khoa học chính xác thì ngược lại nó có thể giúp ích cho các ý đồ vừa chuyên môn vừa vụ lợi. Thực vậy, ý tưởng về một mối “đe dọa nào đó” trong tương lai mà hiện thân lần này là một siêu cường Trung Quốc bắt đầu nổi lên. Dựa vào số liệu thống kê người ta rất dễ nhận thấy chủ đề này đang được thổi phồng lên bằng các lời bóng gió về “họa da vàng”, có thể một lần nữa lại “sôi động” biết mấy đối với một số người.

Sự thực, cùng thời gian này, và âm ỉ hơn từ khi Liên Xô sụp đổ, lại có các nhà “tiên tri” khác không ngớt tiên đoán cái chết sắp xảy ra của chủ

nghĩa cộng sản ở Trung Quốc và thậm chí họ còn sốt ruột muốn thấy các nhà lãnh đạo của nước này chìm đắm trong các sai lầm.

Thế nhưng, chính nước Trung Quốc này tái khẳng định đi theo con đường của chủ nghĩa xã hội. Bất chấp các cuộc tấn công và gây sức ép nhằm vào mình, nhất là từ thăm kịch Thiên An Môn... Trung Quốc vẫn mạnh dạn kêu gọi các công ty đa quốc gia và dành cho các nhà đầu tư những đặc lệ. Họ thay đổi cả các cơ cấu của nền kinh tế mà cho đến lúc đó vẫn còn bị chi phối bởi kế hoạch hóa chặt chẽ, quy chế tập trung để thay thế bằng cái mà các nhà lãnh đạo của họ gọi là nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa.

“Chính cái tài trí Trung Hoa được giữ lại ngay từ ngữ này để chỉ các sự việc khác khi mà một từ mới có nguy cơ làm người ta choáng”. Từ “xã hội chủ nghĩa” trong bối cảnh này đâu có quan trọng, mà chính nền “kinh tế tư bản chủ nghĩa” cần được nhận ra thay cho nó. Nó thoáng qua dưới con mắt của các chuyên gia hay các nhà ngoại giao công tác tại Bắc Kinh hoặc Thượng Hải. Kết luận nhanh chóng được rút ra. Nhưng kết luận này trở lại đúng lúc để làm yên lòng những ai còn mơ tưởng trông thấy Trung Quốc trở lại “con đường ngay thẳng” và cũng làm yên lòng những người cho rằng mọi toan tính xây dựng một tương lai xã hội chủ nghĩa rồi cũng thất bại.

Ngược lại, các nhà lãnh đạo Trung Quốc quả